

ab tal *bafor*, / de la labor / dels cuchs de seda, / més se'n refreda / no se n'aviva» (*Spill*, v. 9679); avui és especial del País Valencià, on l'han emprat alguns tradicionalistes, per substituir el mot savi *vapor*, fins en l'acc. de 'vaixell modern' (MGadea, *T. del Xè* I, 139; II, 4). Al costat de *bafor* degué usar-se un sinònim **bafora*, del qual és derivat el cat. occid. *baforós*, que des de 'pudent, escampador de bravada' ha passat a 'brut, llord': *AlcM* el cita del Segrià i Noguera, i s'usa en forma mig-aragonesa fins a Benasc.²

En lloc de *bafora*, especialment la de vi o licor' (que també s'ha usat, maestr. i Escrig) s'ha dit més *baforada* (tots dos *DFa*, *AlcM*); i, el mateix que *bafor-bavor* i *bafor-bavar*,³ va existir al costat d'això *bavarada* 'bafor' cast. «*vaharada*», usat sobretot a Mallorca (admès pel *DFa*, encara que a les Balears tingui extensió més general la variant *bavorada*);⁴ «*baverada*: l'acte d'aspirar la bavor d'una cosa: se fa això sovint com a medicina», *BDLC* III, 11; contret *bavarada* en **bavarada* per un procés fonètic normal, tot seguit sofriria la metàtesi *bravada*, a la generalització de la qual contribuïren no sols el caràcter insòlit del nexce *vr* sinó també la influència de *brau*, *bravejar* i la seva família: *bravada* és la forma usada en tots els dialectes, si bé no documentada fins a primers del S. XIX (Belvitges, Lab. 1839) i pertot en escriptors de la Renaixença; un antecedent més antic trobem ja a mj. S. X en el sinònim *bravor* de la Manescalía de M. Díez, on convergeixen *bravada* i *bavor*; i d'un i altre o, més ben dit, dels etimològics **baurada*, **bavoror*, ha d'haver-se extret el derivat retrògrad *babre* en un altre text del S. XV, la *Suma de Collacions*, *DAG*. (donar *babre* 'llançar una alenada de vi'); i amb la mateixa metàtesi explicada vaig anotar a Linyola el 1956 «la brava de les sitges, el gas mefític que se'n desprèn».

Desembafor dial. Variants d'aquestes formes amb *-f* (com en *bafor*): *brafor* a Tortosa (Vergés i Paulí, *Es-purnes* v, 173) i *brafada* allí mateix i en el Migjorn valencià: «l'ambient social --- siga tot ple de *brafades* de l'infern» (Vergés, id., 120), «li pega al nas una *brafà* més pudenta que la del gos que menja figues» (MGadea, *T. del Xè* I, 272). *Desbrafat* val. («els llauradors --- més formalitat de caràcter qu'els senyorets, y no estan tan *desbrafats* com estos, com se veu en la estadística criminal», MGadea, *T. del Xè* II, 46). D'una forma com el citat *buvor*, amb canvi de sufix **buvera*, surt la *buera*, que vaig sentir el 1961 a la Tinença (Bel) explicada «la *baforada* de la gent que balla en un local tancat».

Un poc més discutible és la derivació del verb *esbravar* 'fer o deixar perdre a un líquid o aliment la seva fortalesa, la seva fermentació' 'desfogar, temperar o fer desaparèixer l'entusiasme o engrescament', sobretot usat pronominalment *esbravar-se* [1575, OPou: «lo fetge --- és com una sanc *esbravada* y quallada y presa: pren manteniment de la més rubin ---», «escalfar lo forn --- tapar lo forn, que no s *desbrave*: operire furnum ne defervescat», *ThPu*, pp. 291, 218; 1617, Agustí, *AgrPri.*; com a tr. 1695, Lacav., *Gaz.*, i

DTo., 1757], mot comú a tots els dialectes, si bé a València i Tortosa coexisteix amb la variant *esbrafor*,⁵ paral·lela a *bavor-bafor-bravor* i a *bavarada-bravada-baforada-babre*.

Sens dubte ha estat corrent d'assignar-li una altra etimologia: Fouché, *Pbon. Historique Rouss.*, 238, voldria veure-hi una continuació del ll. EVAPORARE (*EX-VAP-), idea tan arbitrària com la de partir de VAPOR per a *bavor-bafor*; més raonablement d'altres (entre ells Moll) l'han volgut igualar al castellà *desbravar* 'amansir un animal feréstec', fundant-se en el fet que un *esbravar*, derivat de *brau*, amb el mateix sentit s'ha usat també en certs llocs (mall.), i sens dubte també en el fet que l'AcEsp. dóna al cast. *desbravar* l'accepció «de los licorees que han perdido la fuerza», a la qual es pogué arribar partint d'"amansir, apaivagar', però aquesta és l'única accepció normal en el cast. de totes les èpoques i única encara registrada pel *DAut.*, de manera que és més que dubtós que el cast. *desbravar* en el sentit d'"evaporar o debilitar un vapor' sigui gaire cosa més que un catalanisme tolerat o més o menys ocasional.⁶ De tota manera podem concedir que en el cat. *esbravar* pot haver-se sumat, amb l'etim. ací preferida, la influència de *brau* i els seus derivats. Altrament es pot donar per basant segur que a l'Edat Mitjana es deia *esbabrar* en lloc d'*esbravar*, si bé aquell no el tenim documentat més que en els diccionaris de rims, sense definicions, de Jacme Marc (1371) i L. d'Aversó (c. 1391, § 350); *esbravament* [c. 1860, *Orf. Menàrguens*, *DAG.*]; *esbraveir* 'esbravar' mall. 1878, poesies d'Aguiló i en *Maura* (*Aygoforts*). Amb extensió merament local s'ha mantingut la forma plena *esbavorar-se* (o *vorejar-se*) en el Maestr. («aixorejar-se una cambra, una roba tancada en l'arca, una olla d'aigua que es trau del foc», GaGirona, s. v. *esva*).

Esbafor-se, cat. ant. 'esbravar-se' [*AlcM*], bona confirmació de l'etimologia d'*esbravar-se*; 'perdre el delit o coratge' [fi S. XIII, Jaume I, veg. *DAG.* i *AlcM*]; i usat avui encara a la rodalia de Ripoll.⁷ A St. Pol de Mar els pescadors deien *esbafor-se el temps* per 'cessar el tràngol, posar-se bon temps': «no podem sortir a pescar fins el dia que *s'esbafor*» (1929, 1930). Hi ha un mot semblant en Ramon Vidal de Besalú, *Abril issia* 1571, que no és impossible que sigui això (però el ms. l'altera i el text no és clar, V. l'ed. de W. Hugh Field). Cf. el substantiu napol. *sbaforante* «sgonfione, vanitoso» (Migliorini, *VRom.* I, 65).

Embafor [c. 1395, Aversó, 1010; *Curial*],⁸ *embaforat*; *embaforada*; *embafor* [Aversó, 1377d]; *embaforador*; *embaforadís*; *embaforament*; *embaforés*.

¹ Cita d'Ag. i *AlcM* en la grafia *bafor*, que està per comprovar en els mss. i que no és impossible que sigui autèntica, però no seria índex etimològic, car pot resultar d'una banal assimilació; en tot cas *bavor* és la pronúncia general en bal., tarrag., etc., i ha predominat sempre de molt literàriament; no sembla que tingui fonament un cat. ant. *bobor* que el *REW* pren de Montoliu, *Est. Etim. Cat.*, p. 19, però Montoliu mateix dóna *bavó* com la seva pro-